

بررسی تأثیر بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مهدی خرم آبادی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

چکیده

به دنبال تغییرات در نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان از صورت‌های مالی و متعاقب آن تقاضای گزارش‌های حسابرسی حاوی اطلاعات شفاف‌تر و مفیدتر، فرصت مناسبی برای انجام پژوهش‌های تجربی به منظور بررسی آثار و پیامدهای بندهای خاصی از گزارش حسابرسی که محتوای اطلاعاتی خاصی را مخابره می‌کنند، فراهم شده است. از این رو، هدف این پژوهش بررسی تأثیر بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران می‌باشد.

روش مورد استفاده برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، استفاده از الگوی رگرسیونی چند متغیره به منظور تحلیل داده‌های ۱۹۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ می‌باشد.

یافته‌های پژوهش بیانگر این است که بندهای تأکید بر مطلب خاص بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی به عنوان شاخص تصمیمات مدیران، تأثیر منفی و معنی‌داری دارد. همچنین بندهای تأکید بر مطلب خاص بر بازده غیرعادی سهام به عنوان شاخص تصمیمات سرمایه‌گذاران و واکنش آنها به گزارش حسابرسی، تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

با توجه به نتایج پژوهش می‌توان بیان کرد که افشای موضوعات کلیدی در گزارش حسابرسی به واسطه انتقال محتوای اطلاعاتی و تأکید بر جنبه‌های خاص، بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران موثر است. از این رو، بسط گزارش حسابرسی از طریق بندهای تأکید بر مطلب خاص، اثربخشی و سودمندی گزارش حسابرسی مستقل را افزایش می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: گزارش حسابرسی، بند تأکید بر مطلب خاص، تصمیمات مدیران، تصمیمات سرمایه‌گذاران.

۱- گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) m.khorramabadi@pnu.ac.ir

۱- مقدمه

یکی از مؤلفه‌های مهم رشد و توسعه بازار سرمایه، شناسایی ارکان اصلی و بازیگران مهم این بازار یعنی مدیران و سرمایه‌گذاران می‌باشد که در این بازار به ایفای نقش می‌پردازند. از این رو، کسب شناخت در مورد تصمیمات، رفتارها و عکس‌العمل‌های آنها در بازار می‌تواند نقش مهمی در تعیین روند بازار و متعاقب آن کلیت اقتصاد ایفا نماید (صمدی و ابوذر، ۱۴۰۳). واحدهای تجاری همواره با فرصت‌های سرمایه‌گذاری زیادی روبرو می‌شوند و نیازمند تصمیم‌گیری منطقی نسبت به یک سرمایه‌گذاری بهینه هستند. در واقع، سرمایه‌گذاری هر واحد تجاری باید با توجه به محدودیت منابع و کارا بودن آن صورت بگیرد. اما مسئله اصلی، انتخاب طرح‌ها و تصمیم‌گیری راجع به فرصت‌های سرمایه‌گذاری توسط مدیران و میزان مشارکت و همراهی سرمایه‌گذاران است که بر اساس منافع آنها صورت می‌گیرد (خواجوی و ویسی حصار، ۱۴۰۴). در بخش مدیریت، دامنه وسیعی از تصمیمات مرتبط با انتخاب گزینه‌های سرمایه‌گذاری وجود دارد که انتخاب هر سناریوی سرمایه‌گذاری توأم با ریسک و بازده منحصر به فرد است. در این راستا، اگر تصمیمات مدیریت به گونه‌ای مطلوب اتخاذ نگردد، شرکت با ناکارایی سرمایه‌گذاری مواجه می‌گردد (نصیرزاده و همکاران، ۱۳۹۶). در سمت سرمایه‌گذاران یا عرضه‌کنندگان سرمایه نیز همین وضعیت صادق است. بنابراین کارایی تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران یک شرکت برای ذینفعان آن حائز اهمیت است؛ چرا که به طور مستقیم با ارزش اقتصادی شرکت مرتبط است (گان^۱، ۲۰۱۹). تصمیمات سرمایه‌گذاری بیش از حد (کمتر از حد) مدیران و سرمایه‌گذاران به ارزش اقتصادی شرکت آسیب جدی می‌زند (نیروخ و دیلبر^۲، ۲۰۲۴).

از آنجا که تصمیمات مدیریت و سرمایه‌گذاران مبتنی و متکی بر گزارش‌ها و اطلاعات مالی و غیرمالی منتشر شده توسط شرکت‌ها به عنوان مهم‌ترین ابزار تصمیم‌گیری، اتخاذ می‌گردد، از این رو خدمات اطمینان بخشی و اعتباردهی حسابرسی به عنوان یک منبع اطلاعاتی قابل اتکا و قابل اعتماد، می‌تواند کیفیت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی برای ذینفعان را گواهی و فرآیند تصمیم‌گیری منطقی و عقلایی را برای استفاده‌کنندگان فراهم آورد. به همین خاطر، دومین فرض بدیهی توجیه‌کننده خدمات حسابرسان بیان می‌کند که: به عنوان بخشی از فرآیند پاسخگویی، گواهی کیفیت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی توسط حسابرسان مستقل، مطلوب‌ترین راهکار است. این راهکار در ادامه با ایفای نقش‌های اجتماعی و اقتصادی به صورت خاص و عام، زمینه‌ای برای اتخاذ تصمیمات منطقی و عقلایی، تخصیص بهینه منابع و در نهایت رفاه اقتصادی فراهم می‌آورد (حساس یگانه، ۱۳۹۳).

به دنبال تغییرات گسترده‌ای که در محیط کسب و کار واحدهای تجاری ایجاد شده است، نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی نیز تغییر پیدا کرده و ذینفعان، تقاضای گزارش‌های حسابرسی حاوی اطلاعات شفاف‌تر و مفیدتری به ویژه درشرایطی که بحران‌های مالی تداوم فعالیت واحدهای تجاری را تهدید

¹ Gun² Neiroukh & Dilber

می کنند، دارند. در این راستا و در پاسخ به تقاضای استفاده کنندگان از صورت های مالی، مبنی بر بهبود، افزایش ارزش اطلاع رسانی، شفافیت بیشتر و مربوط بودن گزارش حسابرسی، هیات استاندارد های بین المللی حسابرسی و اطمینان بخشی (IAASB)، تغییرات محسوسی در شکل و محتوای گزارش حسابرسی ایجاد نموده است. پیامد های این تغییرات قابل توجه است و بر افراد مرتبط با فرآیند گزارشگری مالی مانند مدیریت، سرمایه گذاران و سایر ذینفعان و استفاده کنندگان از صورت های مالی تأثیر می گذارد (جعفری نسب کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸). یکی از مواردی که در تغییرات جدید مرتبط با شکل و محتوای گزارش حسابرسی مورد توجه قرار گرفته است، بند تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی است. در فرمت قبلی مربوط به شکل و اجزای گزارش حسابرسی نیز بند تأکید بر مطلب خاص به عنوان یک عبارت توضیحی بعد از بند اظهار نظر، برای تأکید و جلب توجه استفاده کنندگان و توجه به موضوعات خاص وجود داشت، لکن در فرمت جدید، این بند با تصریح بیشتری به منظور اطلاع رسانی بیشتر در گزارش حسابرس و در مواردی که به نظر حسابرس لازم است توجه استفاده کنندگان به موضوعات بااهمیتی به منظور درک بهتر صورت های مالی، جلب شود، به عنوان یک بند توضیحی جداگانه ارائه می شود (سان احمدی، ۱۴۰۰). علاوه بر این در سال های اخیر، تعداد فزاینده ای از تحقیقات حسابداری و حسابرسی معطوف به بررسی آثار و پیامدهای ناشی از مخابره و اطلاع رسانی محتوای اطلاعاتی افشاهای متنی نظیر گزارش بندهای تأکید بر مطلب خاص و موارد مشابه مرتبط با انواع افشاها شده است. این مطالعات نشان داده اند که افشاهای متنی، واکنش استفاده کنندگان از اطلاعات را در پی دارد و می تواند در خصوص وضعیت و عملکرد شرکت، پیام هایی را به استفاده کنندگان اطلاعات منتقل و بر تصمیمات آنها تأثیر گذارد (فرج زاده دهکردی، ۱۴۰۴). در این راستا استدلال شده است که افشای بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، دست کم از دو منظر فرصت هایی به منظور بهبود تصمیم گیری ذینفعان اصلی گزارشگری مالی مشتمل بر مدیریت و سرمایه گذاران فراهم می آورد. نخست اینکه، بندهای تأکید بر مطلب خاص به واسطه اینکه اغلب حوزه هایی که درگیر با قضاوت های ذهنی، پیچیده و چالش برانگیز هستند را در بر می گیرد و این موارد معمولاً شامل درجه بالایی از عدم اطمینان و عمدتاً در معرض ریسک های تحریف با اهمیت هستند، لذا گزارشگری مناسب این بند فرصتی به منظور تأثیرگذاری، جلب توجه، درک بهتر و بهبود جهت دهی بینش دریافت کنندگان این اطلاعات نظیر مدیران و سرمایه گذاران به منظور تصمیم گیری بهتر فراهم می نماید (یان و همکاران^۱، ۲۰۲۴؛ دان^۲، ۲۰۲۵). دوم، مبتنی بر بند ۱۲ استاندارد حسابرسی ۷۰۶، تعامل حسابرس با ارکان راهبری شرکت به منظور جمله بندی، درج مناسب و کافی بندهای تأکید بر مطلب خاص، علاوه بر اینکه زمینه ای به منظور شناخت و درک هرچه بیشتر مدیریت در ارتباط با ریسک های نهفته در صورت های مالی فراهم می کند، بلکه برجسته کردن و مخابره محتوای اطلاعاتی این موضوعات خاص، با افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، تصمیم گیری

¹ Yan et al

² Duan

سرمایه‌گذاران را نیز بهبود می‌بخشد (لنوکس و همکاران^۱، ۲۰۲۳؛ فرج زاده دهکردی، ۱۴۰۴). به طور مشابه، اسمیت^۲ (۲۰۲۳)، استدلال می‌کند که بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، به عنوان یک کانال حیاتی برای انتقال اطلاعات مربوط به ریسک و تکمیل اظهار نظر حسابرسی عمل می‌کند و به این ترتیب، به ذینفعان کمک می‌کند تا علاوه بر اینکه ریسک‌های نهفته در صورت‌های مالی را بهتر درک کنند، تصمیم‌گیری بهتری متناسب با اطلاعات ارائه شده اتخاذ نمایند. در پژوهش حاضر صرف نظر از تغییرات ایجاد شده و جایگاه و موقعیت بند تأکید بر مطلب خاص در شکل قدیم و جدید گزارش حسابرسی، لکن به واسطه اهمیت و محتوای اطلاع‌رسانی این بند و تأکید آن بر جنبه‌های خاصی که بار ارزشی و معنایی بالایی را مخابره می‌کند و برای تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از گزارش حسابرسی حائز اهمیت است، درصدد پاسخ به این پرسش است که آیا گزارش بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران در شرایط محیطی کشور ما تأثیر گذار است؟ یافته‌های این پژوهش می‌تواند به مدیران و سرمایه‌گذاران بینشی به منظور بازبینی و تمرکز و توجه جدی بر بندهای تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی در گزارش حسابرسی مبتنی بر محتوای اطلاعاتی که دارند، ارائه دهد. در ادامه مقاله، ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده و سپس روش‌شناسی پژوهش، یافته‌ها و درنهایت، نتایج و پیشنهادها ارائه می‌گردد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- تصمیمات مدیران

در یک واحد تجاری مدیریت به صورت مستقیم و سرمایه‌گذاران به صورت غیر مستقیم در ارتباط با سرمایه‌گذاری در طرح‌های مختلف، با توجه به محدودیت منابع و سایر شرایط موجود، تصمیم‌گیری و مشارکت می‌نماید. به همین خاطر، تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران دارای پیامدها و نتایج مالی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی مهمی برای شرکت هستند. به صورت مشخص مدیریت به واسطه اختیارات اجرایی، باید به صورت بهینه در طرح‌هایی سرمایه‌گذاری کند که برای شرکت ارزش آفرینی ایجاد کند. با این وجود گاهی اوقات ممکن است تصمیمات بهینه‌ای توسط مدیر اتخاذ نشود؛ که در این صورت شرکت به سمت ناکارایی سرمایه‌گذاری سوق داده می‌شود (الیفسن اسموند و همکاران^۳، ۲۰۲۱). موقعیت و جایگاه مدیریت در یک واحد تجاری بیانگر تصویر خاصی از قدرت است که در وضعیت‌های متفاوتی مانند برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، سرمایه‌گذاری و راهبری شرکت ظاهر می‌گردد (هامری و کاکاریکا^۴، ۲۰۰۹). مهارت تصمیم‌گیری در مدیریت، نقشی حیاتی در موفقیت هر واحد تجاری دارد. مدیریت ناکارآمد در تصمیم‌گیری، نه تنها مانع جدی در رسیدن به اهداف است، بلکه می‌تواند تداوم فعالیت واحد

¹ Lennox

² Smith

³ Eilifsen Aasmund et al

⁴ Hamori & Kakarika

تجاری را به مخاطره اندازد. در مقابل، مدیرانی که مهارت تصمیم‌گیری قوی دارند، می‌توانند از بروز پیامدهای منفی پیش‌گفته جلوگیری کرده و سازمان را به سمت اهدافش هدایت کنند (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۳). از آنجائی که مدیریت در طیف وسیعی از تصمیم‌گیری‌های استراتژیک مانند حل مسئله، شناسایی فرصت‌ها، طراحی اهداف، حل تعارض، تخصیص منابع، مدیریت ریسک و افزایش کارایی و بهره‌وری دخالت مستقیم دارد و انتخاب هر سناریویی برای تصمیمات فوق می‌تواند بر هزینه سرمایه، سودآوری، منفعت مورد انتظار سرمایه‌گذاران و در نهایت ارزش شرکت در آینده اثر گذارد، از این رو به منظور انجام مأموریت‌های فوق به اطلاعات صحیح، قابل اتکا و قابل اعتمادی به منظور تصمیم‌گیری نیاز دارد (بنایی قدیم و مجیدی، ۱۴۰۱). بدیهی است که بخشی از این اطلاعات، از طریق گزارش‌های مالی که مستند به گزارش حسابرسی هستند، قابل تأمین هستند. در این بین تعامل و همکاری مدیریت با حسابرسان مستقل به منظور نگارش بندهای خاصی از گزارش حسابرسی مانند بندهای تأکید بر مطلب خاص، علاوه بر اینکه خوانایی گزارش حسابرسی را بهبود می‌بخشد، باعث ارتقاء شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی نیز می‌گردد (آسای و همکاران^۱، ۲۰۱۶). از جنبه دیگر این تعامل و همفکری بین مدیریت و حسابرسان در زمینه اطلاع‌رسانی، برجسته‌سازی و افشای موضوعات چالش‌برانگیز و خاص، باعث شناخت و درک هرچه بیشتر مدیریت از ریسک‌های بالقوه و توسعه بینش و آگاهی بیش از پیش و ایجاد زمینه‌ای به منظور بهبود تصمیم‌گیری مدیریت و کاهش هزینه‌های نمایندگی در این زمینه می‌گردد. به عبارت دیگر تا زمانی که اطلاعات درک نشوند، توانایی استفاده بعدی از آن نیز وجود نخواهد داشت. این موضوع تا حدی مهم است که برخی از آن به عنوان پل ارتباطی بین استفاده‌کنندگان و تصمیم‌گیری مفید یاد کرده‌اند (باقری ازغندی و همکاران، ۱۳۹۷). مجموع عوامل فوق در چارچوب نظریه نمایندگی به واسطه کاهش تعارض منافع میان مالکین و مدیران از طریق اعمال ساز و کار و ابزار نظارتی حسابرسی و همچنین نظریه مشروعیت به واسطه اطلاع‌رسانی و افشای مناسب و کافی موضوعات خاص و چالش‌برانگیز، قابل توجیه و استدلال است (رامشه و همکاران، ۱۴۰۲).

۲-۲- تصمیمات سرمایه‌گذاران

یکی از مهم‌ترین تصمیم‌گیری‌هایی که در دنیای امروزی به صورت وسیع صورت می‌گیرد، تصمیم‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری است (ووکوویچ و پیواک^۲، ۲۰۲۴). میلر و بایرنز^۳ (۲۰۰۱)، تصمیم‌گیری را به عنوان فرآیند انتخاب، بین شقوق متفاوت برای رسیدن به هدف خاصی تعریف می‌کنند. در تصمیمات سرمایه‌گذاری عوامل زیادی مانند دوره سرمایه‌گذاری، منابع مالی، نقدینگی، اطلاعات حسابداری و حسابرسی منتشر شده و سایر اطلاعات، تصمیمات سرمایه‌گذاران را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از این رو، فرآیند سرمایه‌گذاری در یک حالت

^۱ Asay et al

^۲ Vuković & Pivac

^۳ Miller & Byrnes

منسجم، مستلزم تجزیه و تحلیل ماهیت اصلی تصمیم‌های سرمایه‌گذار است (رهنمای رودپشتی و سروش یار، ۱۳۹۲). لکن مسئله‌ای که بعضاً باعث بروز نگرانی‌هایی می‌شود، موضوع تصمیم‌گیری نادرست سرمایه‌گذاران است. اساساً پشتوانه تصمیمات مالی سرمایه‌گذاران، محتوای گزارش‌های مالی مستند به گزارش حسابرسی می‌باشد. تصمیم‌گیری صحیح در این زمینه منوط به انتشار و تحلیل اطلاعات به موقع، با اهمیت، قابل اتکا و قابل فهم است. اگر فرآیند تصمیم‌گیری درست اتخاذ نگردد آنگاه رفتار سرمایه‌گذاران در بورس، نحوه تصمیم‌گیری، تخصیص منابع پولی، قیمت‌گذاری و ارزیابی بازده شرکت‌ها را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. یکی از علل تصمیم‌گیری نادرست سرمایه‌گذاران در بازار را می‌توان به خطاهای ادراکی ناشی از ضعف اطلاع‌رسانی، عدم اطمینان، عدم شفافیت اطلاعاتی یا عدم تحلیل مناسب صورت‌های مالی مستند به گزارش حسابرسی دانست. با وجود اینکه اکثر نظریه‌های مالی اقتصادی بر این فرض استوارند که سرمایه‌گذاران در زمان تصمیم‌گیری به صورت کاملاً عقلایی عمل می‌کنند که با نظریه انسان اقتصادی عقلایی کاملاً منطبق است و مبتنی بر این گزاره است که سرمایه‌گذاران به هنگام سرمایه‌گذاری تمام جوانب را در نظر می‌گیرند و عقلایی‌ترین تصمیم را اتخاذ می‌کنند، لکن در برخی مواقع عواملی باعث بروز رفتار غیر عقلایی می‌شود و نحوه تصمیم‌گیری آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد که ناشی از ناکارایی بازارهای مالی است (جوانمرد و همکاران، ۱۴۰۳). با مرور روانشناسی شناختی سرمایه‌گذاران می‌توان به تحقیقات زیادی برخورد که موضوع آن اشتباهات سیستماتیک انسان در نحوه فکر کردن یا پردازش اطلاعات یا عدم توجه به موضوعات خاص است (هو و چای^۱، ۲۰۱۲). به عنوان مثال گاهی اعتماد بیش از حد (کمتر از حد) به اطلاعات دریافتی ممکن است افراد را به تصمیم‌گیری نادرست هدایت کند. از آنجایی که مبنای هر سرمایه‌گذاری، تصمیم‌گیری است و اینکه تقریباً تمامی تصمیم‌گیری‌ها در شرایط غیر مطمئن انجام می‌شود، لذا بررسی این فرایند در درک مکانیسم آن موثر است و می‌تواند بینشی به منظور تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری بهینه ایجاد نماید (لی^۲ و همکاران، ۲۰۱۶). با استفاده از توصیف رفتاری در تصمیم‌گیری‌های مالی، معیارهای دقیق‌تری برای توصیف و پیش‌بینی رفتار سرمایه‌گذاران ایجاد می‌شود و ضمناً سوگیری‌ها و پدیده‌های غیرمعمول پاسخ داده می‌شوند. نتایج پژوهش‌های پیشین، به صورت مستقیم و غیرمستقیم حاکی از آن است که افشاء گزارش‌های مالی که گزارش حسابرسی نیز یکی از انواع گزارش‌های مالی محسوب می‌شود، یکی از عوامل مهم اثرگذار بر تصمیمات سرمایه‌گذاران است، همچنین ساختار این گزارش‌ها می‌تواند در دستیابی، ارزیابی و وزن‌دهی محتوای اطلاعاتی آن، تاثیرگذار باشد (یو و همکاران^۳، ۲۰۰۹). از منظر نظریه‌های اقتصادی، در صورتی که گزارش‌های مالی از محتوای اطلاعاتی کافی برخوردار نباشد، سرمایه‌گذاران دچار سردرگمی شده و فرآیند تصمیم‌گیری آنها مختل می‌شود (اسکات و همکاران^۴، ۲۰۱۶). همچنین از منظر نظریه‌های روانشناسی،

^۱ Hu & Chi^۲ lei^۳ You et al^۴ Scot et al

افشاء کافی با ذکر جزئیات درباره موضوعات خاص، باورهای سرمایه‌گذاران در این باره که آنها می‌توانند به اطلاعات اتکا کنند را افزایش خواهد داد که این مهم، علاوه بر درک صحیح‌تر نسبت به موضوع و احساس راحتی بیشتر، امکان اخذ قضاوت و تصمیم‌گیری بهتر را فراهم می‌آورد (آلتر و همکاران^۱، ۲۰۰۹). از مجموع این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که افشاء بندهای تأکید بر مطلب خاص، علاوه بر جنبه اطلاع‌رسانی، جلب توجه و برجسته‌سازی موضوعات، ارزیابی مطلوب‌تری از اطلاعات در راستای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران به ارمغان می‌آورد. به همین خاطر است که در سال‌های اخیر، تقاضای فزاینده‌ای از جانب سرمایه‌گذاران برای دریافت گزارش‌های مرتبط با موضوعات پرچالش و مخاطره‌برانگیز و افشای هر چه بیشتر این موارد به منظور کاهش ناقرینگی دستیابی به اطلاعات شرکت و درک بهتر ریسک‌هایی که شرکت با آن مواجه است، ایجاد شده است (رامشه و همکاران، ۱۴۰۲).

۲-۳- بند تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی در گزارش حسابرسی

اطلاعات حسابداری همراه با گزارش حسابرسی تنها در صورتی با ارزش است که تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان را تسهیل کند. پیش شرط این تسهیل‌گری، مربوط بودن و تایید پذیر بودن اطلاعات است. توجه به کیفیت اطلاعات ارائه شده از طرف تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی و نیاز به ارائه اطلاعاتی مناسب و با کیفیت، از جمله نیازهای اساسی همه استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی می‌باشد. زیرا همان طوری که پیش‌تر عنوان گردید این اطلاعات در اخذ تصمیم‌های مهم مالی و اقتصادی افراد تأثیر به‌سزایی دارد. در این بین، حسابرسی صورت‌های مالی یکی از ابزارهایی است که جهت تحلیل، بررسی و گواهی کیفیت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی بهترین راهکار است (صفری و همکاران، ۱۴۰۳). اساساً حسابرسی جزء لاینفک روند گزارشگری اطلاعات مالی و اقتصادی است که برای استفاده‌کنندگان امکان قضاوت و تصمیم‌گیری‌های آگاهانه را فراهم می‌سازد (طاهناکیس و ساماریناس^۲، ۲۰۱۶). از این رو، گزارش حسابرسی از صورت‌های مالی و سایر اطلاعات شرکت را می‌توان مهمترین ابزار گواهی اعتبار دهی و اطمینان بخشی به محتوای گزارش‌های مالی به منظور منبعی قابل اتکا و اعتماد برای تصمیم‌گیری آگاهانه استفاده‌کنندگان دانست. بر این مبنا، انتظار می‌رود صورت‌های مالی حسابرسی شده محتوای اطلاعاتی باکیفیتی ارائه دهند تا کاربران بتوانند تصمیمات بهتری اتخاذ کنند و در نتیجه منجر به منافع اقتصادی بیشتر شود (رحمانی و نیک‌کار، ۱۴۰۰). حسابرسان بطور پیوسته از علائم و نشانه‌های گوناگونی جهت برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات بااهمیت و تشریح محتوای گزارش‌های حسابرسی استفاده می‌کنند که یکی از این موارد بند "تأکید بر مطلب خاص" است. تأکید بر مطلب خاص، بند توضیحی است که پس از بند اظهارنظر در گزارش‌های حسابرسی با هدف جلب توجه استفاده‌کنندگان به یک یا چند موضوع خاص ارائه می‌گردد. استاندارد حسابرسی شماره ۷۰۶ بیان می‌کند که، چنانچه حسابرسان به این نتیجه برسند که مبحث ارائه گردیده و یا افشاء شده در

¹ Alter et al

² Tahinakis & Samarinas

صورت‌های مالی شرکت از نقطه نظر حسابرسی، دارای اهمیت ویژه‌ای باشد، لازم است جهت شناخت، درک بیشتر، آگاه سازی و عدم ایجاد ابهام در برداشت کاربران، از بند تأکید بر مطالب خاص استفاده کند و لازم است که بند تأکید بر مطلب خاص را به شرطی در گزارش‌های خود درج نماید که شواهد کافی، منطقی و بدون تحریف نسبت به موضوع مورد نظر کسب کرده باشد (محمودی و قمری، ۱۴۰۰). استفاده از بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی به حسابرسان اجازه می‌دهد تا جزئیات بیشتر و دقیق‌تری در مورد مباحثی که موجب ایجاد احساس نگرانی، پیش‌بینی حوادث مهم یا باعث بروز مخاطرات احتمالی می‌شوند و همچنین در مواردی که به قضاوت‌های حرفه‌ای نیازمند است، به ذینفعان ارائه دهند. از این رو اعتقاد بر این است که زمانی که موضوعات کلیدی حسابرسی افشاء می‌شود، سرمایه‌گذاران بهتر و با اطمینان بیشتری می‌توانند بر روی مباحث مهم در صورت‌های مالی تمرکز کنند که این موضوع سبب افزایش ارزش مطالب ادراک شده در گزارش حسابرسی می‌شود (ال هراسیس و همکاران^۱، ۲۰۲۴؛ اریک و همکاران^۲، ۲۰۲۱) و همچنین استدلال می‌گردد که این افشاهای اضافی به واسطه افزایش و بهبود محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرسی و با تمرکز و تأکید بر جنبه‌های خاص، به تصمیمات استفاده‌کنندگان کمک می‌کند (لین^۳، ۲۰۲۴). در هر صورت، معیار اصلی برای بند تأکید بر مطلب خاص، جلب توجه استفاده‌کنندگان به یک موضوع خاص است. از دید حسابرسان نیز، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و تأکید بر مطلب خاص، منجر به افزایش ارزش اطلاعاتی و کاهش یکنواختی گزارش حسابرسی، افزایش مسئولیت حرفه‌ای و قانونی حسابرسی، بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، بهبود کیفیت حسابرسی و بهبود گزارشگری مالی خواهد شد. (جعفری نسب کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸).

در سال‌های اخیر، بحث‌ها در مورد اینکه آیا بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی یا به عبارتی موضوعات کلیدی حسابرسی باید در گزارش‌های حسابرسی افشاء شود یا خیر، وجود دارد. طرفداران استدلال می‌کنند که در هر صورت افشای مطالب خاص در گزارش حسابرسی، می‌تواند به تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران کمک کند، در حالی که مخالفان معتقدند که افشای این بندها ممکن است حسابرسان را به افشای این مطالب به شکل کمی و در عین حال نادیده گرفتن توصیف‌های کیفی و با اهمیت سوق دهد. همچنین مخالفان بیان می‌کنند که چون افشای بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی قابلیت مقایسه ندارد، از این رو منجر به ایجاد ناسازگار می‌شوند (ژو و همکاران، ۲۰۲۴)^۴. در این صورت تعیین اهمیت افشای موضوعات کلیدی حسابرسی بسیار دشوار است. با این حال، ژو و همکاران (۲۰۲۴)، در پژوهشی به بررسی تأثیر بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران در شرکت‌های چینی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران دارای تأثیرات مستقیم می‌

¹ Alharasis & Hussainey

² Eric et al

³ lin

⁴ Zhu et al

باشد. گامبتا و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، در پژوهشی به بررسی ارزش اطلاعاتی موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی با توجه به نوع مؤسسه حسابرسی و نوع موضوعات کلیدی حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که ارزش اطلاعاتی نوع موضوعات کلیدی حسابرسی و روش‌های حسابرسی موضوعات کلیدی حسابرسی با توجه به مؤسسه حسابرسی مسئول متفاوت است. این ارزش اطلاعاتی همچنین به این بستگی دارد که آیا موضوعات کلیدی حسابرسی به ریسک‌های سطح واحد تجاری مرتبط است یا به موارد مربوط به حسابداری و گزارشگری مالی شرکت. هوانگ و همکاران^۲ (۲۰۲۳)، در پژوهش خود نشان دادند که سرمایه‌گذاران به موضوعات کلیدی گزارش حسابرسی واکنش نشان می‌دهند لکن میزان این واکنش بسته به موضوعات کلیدی حسابرسی در زمینه‌های مالی و غیرمالی متفاوت است. الیفسن اسموند و همکاران^۳ (۲۰۲۱)، به بررسی اثرات تحلیل حساسیت کمی و افشای بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر قضاوت‌ها و تصمیمات سرمایه‌گذاران پرداختند. نتایج نشان داد که هنگامی که بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی افشاء نمی‌شود، سرمایه‌گذاران تفاوتی بین قابلیت اطمینان بین دو سطح حساسیت وجود بند و فاقد بند را تشخیص نمی‌دهند و دقت کمتری دارند. در شرایطی که سرمایه‌گذاران دقت بیشتری در برآورد گزارش‌های ارزیابی کنند، تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری دارند. کریستنسن و همکاران^۴ (۲۰۲۰)، در یک پژوهش تجربی به بررسی اهمیت تأثیر افشای موضوعات خاص حسابرسی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران پرداختند. نتایج پژوهش بیانگر این بود که آنها شواهدی دال بر موثر بودن افشای بند تأکید بر مطالب خاص در گزارش‌های حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری یافت نکردند. در مجموع، یافته‌های آنها نشان داد که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی توسط سرمایه‌گذاران به خوبی درک نمی‌شود، که یک دلیل آن می‌تواند پیچیدگی و عدم درک مناسب از خوانش محتواهای افشاء شده باشد. سیرویس و همکاران^۵ (۲۰۱۸)، نیز عنوان داشتند که بند تأکید بر مطالب خاص در گزارش حسابرسی، دارای ارزش اطلاعاتی فراوانی است و استفاده‌کنندگان و سرمایه‌گذاران عمدتاً علاقمند به مطالعه این بخش هستند زیرا اعتقاد دارند که سایر بندهای گزارش حسابرسی، همان فرمت استاندارد و تکراری است. در تحلیل دیگری، بیدارد و همکاران^۶ (۲۰۱۹)، نشان دادند که اولین افشاء از موارد بااهمیت موضوعات کلیدی در گزارش‌های حسابرسان فرانسوی با کاهش عدم تقارن اطلاعاتی برای شرکت‌های کوچکتر همراه بوده است. در خصوص تصمیمات سرمایه‌گذاران و مدیران، کریستنسن و همکاران^۷ (۲۰۱۴)، در پژوهشی مشابه عنوان کردند که سرمایه‌گذارانی که بندهای خاص حسابرسی را دریافت می‌کنند، در قیاس با سرمایه‌گذارانی که گزارش حسابرسی استاندارد را دریافت می‌کنند

¹ Gambetta et al

² Hoang et al

³ Elilfsen, Aasmund et al

⁴ Christensen. et al

⁵ Sirois et al.

⁶ Bidard et al.

⁷ Christensen et al.

(به شکل قدیمی)، احتمال بیشتری برای تغییر تصمیم سرمایه‌گذاری خود دارند. داکسی^۱ (۲۰۱۴)، بیان کرد که افشای مباحث کلیدی حسابرسی مرتبط با برآوردهای مدیریت در راستای اقدامات سرمایه‌گذاران مرتبط است و چنانچه این اطلاعات افشا گردد، بر روی تصمیمات سرمایه‌گذاران موثر است. تیان^۲ (۲۰۱۴)، بیان می‌کند که اطلاعات بهتر می‌تواند باعث عدم تقارن اطلاعاتی باشد. فرج زاده دهکردی (۱۴۰۴)، در پژوهش خود نشان داد که بین لحن منفی بندهای تأکید بر مطلب خاص و توانایی مدیریت، رابطه معکوس و معناداری وجود دارد به این معنا که حسابرسان در مواجهه با مدیرانی که توانایی بیشتری از خود نشان می‌دهند، احتمال ریسک بروز رفتار فرصت طلبانه در گزارشگری مالی را افزایش می‌دهند و در نتیجه با استفاده از لحن منفی بندهای تأکید بر مطلب خاص، ضمن انتقال پیام مدنظر به استفاده کنندگان از اطلاعات، برای خود پوششی در مقابل ریسک های احتمالی آتی ناشی از رفتار فرصت طلبانه مدیریت فراهم می‌آورند. اکرمی یارفی و همکاران (۱۴۰۳)، در بررسی تأثیر افشای بندهای تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر کیفیت حسابرسی و واکنش بازار در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که هرگاه گزارش حسابرسی یک شرکت افشای بندهای تأکید بر مطلب خاص داشته باشد، بازار واکنش مثبت نشان می‌دهد و همچنین، کیفیت گزارش حسابرسی این شرکت‌ها، کیفیت بالاتری دارد. شجاع و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهش خود نشان دادند که افزایش سطح افشاء گزارش های حسابرسی دارای تأثیر بالقوه‌ای بر تصمیمات سرمایه‌گذاران بوده و باعث ایجاد تمایز میان تصمیمات اخذ شده توسط سرمایه‌گذاران حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای می‌شود.

بطور کلی استدلال‌های مختلفی در مورد تأثیر بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران وجود دارد که همین امر ضرورت بررسی این موضوع را در شرایط محیطی کشور ما و همچنین پر کردن خلاء مبانی نظری در این زمینه، را ایجاد می‌کند. براین اساس، چارچوب نظری که مبتنی بر ترکیبی از نظریه‌های نمایندگی، مشروعیت و روانشناسی بنا شده است، مبانی لازم برای توضیح تأثیر افشای بند های تأکید بر مطلب خاص بر تصمیم‌گیری مدیران و سرمایه‌گذاران فراهم می‌کند. از این رو، با توجه به آنچه که بیان شد، در راستای دستیابی به اهداف پژوهش و مبتنی بر مبانی نظری و پیشینه های ذکر شده، فرضیه های پژوهش به شرح ذیل بیان می‌گردد:

فرضیه اول: بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران در خصوص گزارشگری سود تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه دوم: بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران در خصوص قیمت‌گذاری سهام تأثیر معنی‌داری دارد.

¹ Doxey

² Tian

۳- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کمی و در گروه تحقیقات اثباتی است. همچنین از نظر ماهیت، در زمره پژوهش های توصیفی - همبستگی قرار می گیرد که با استفاده از رویکرد قیاسی اقدام به تدوین مبانی نظری و با رویکرد تفسیری به بیان نتایج پرداخته می شود. در این پژوهش ابتدا برای تکمیل مبانی نظری، از روش کتابخانه‌ای و مطالعه منابع معتبر استفاده شده است. سپس برای گردآوری داده های مربوط به متغیر های پژوهش، از بانک اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (کدال) و نرم افزار ره آورد نوین استفاده شده است.

قلمرو زمانی پژوهش، سال های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ است. نمونه پژوهش متشکل از ۱۹۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به روش حذف سیستماتیک انتخاب و شامل شرکت هایی است که ویژگی های زیر را دارند: ۱- به منظور همگن شدن نمونه آماری در سال های مورد بررسی، شرکت ها پیش از سال ۱۳۹۳ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و طی دوره مد نظر تغییر فعالیت و یا تغییر سال مالی نداشته باشند ۲- سال مالی شرکت ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد ۳- اطلاعات مالی آنها برای کل بازه زمانی مورد بررسی در دسترس باشد ۴- سهام شرکت ها در هریک از سال های دوره پژوهش، وقفه معاملاتی بیش از سه ماه نداشته باشد ۵- شرکت های نمونه جزء شرکت های سرمایه گذاری، هلدینگ و واسطه گری مالی، بانک ها و شرکت های بیمه نباشند. در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از نرم افزارهای Eviews13 و Excel 2016 استفاده شده است.

۴- مدل های تجربی پژوهش

در این پژوهش به منظور بررسی تأثیر متغیرهای پژوهش از تحلیل رگرسیون استفاده شده است. با عنایت به مبانی نظری و پیشینه های مطرح شده، از الگوهای زیر که به صورت پانل دیتا تخمین زده می شود، استفاده خواهد شد: **فرضیه اول:** بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران در خصوص گزارشگری سود تأثیر معناداری دارد.

$$AEM_{i,t} = \alpha + \beta_1 EOM_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 AO_{i,t} + \beta_5 GOW_{i,t} + \beta_6 AGE_{i,t} + \beta_7 AQ_{i,t} + \beta_8 ROA_{i,t} + \beta_9 LOSS_{i,t} + \beta_{10} EPS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل رگرسیونی (۱)

فرضیه دوم: بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه گذاران در خصوص قیمت گذاری سهام تأثیر معناداری دارد.

$$CAR_{i,t} = \alpha + \beta_1 EOM_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 AO_{i,t} + \beta_5 GOW_{i,t} + \beta_6 AGE_{i,t} + \beta_7 AQ_{i,t} + \beta_8 ROA_{i,t} + \beta_9 LOSS_{i,t} + \beta_{10} EPS_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل رگرسیونی (۲)

در روابط بالا نمادها بشرح ذیل می باشند:

$AEM_{i,t}$ = تصمیمات مدیران شرکت i در سال t $EOM_{i,t}$ = تأکید بر مطلب خاص شرکت i در سال t $SIZE_{i,t}$ = اندازه شرکت i در سال t
 $LEV_{i,t}$ = اهرم مالی شرکت i در سال t $AO_{i,t}$ = نوع اظهارنظر شرکت i در سال t $GOW_{i,t}$ = مالکیت دولتی شرکت i در سال t
 $AGE_{i,t}$ = سن شرکت i در سال t $AQ_{i,t}$ = کیفیت حسابرسی شرکت i در سال t $ROA_{i,t}$ = بازده دارایی های شرکت i در سال t
 $LOSS_{i,t}$ = زیان شرکت i در سال t $EPS_{i,t}$ = سود هر سهم شرکت i در سال t $CAR_{i,t}$ = تصمیمات سرمایه گذاران شرکت i در سال t

۵- متغیرهای پژوهش

۵-۱- متغیرهای وابسته:

الف) تصمیمات مدیران (AEM): طبق پژوهش ژو و همکاران (۲۰۲۴)، در این پژوهش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی به عنوان شاخص تصمیمات مدیران در نظر گرفته می شود. به منظور محاسبه مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی از مدل جونز تعدیل شده (۲۰۰۵) به شرح زیر استفاده می شود:

$$TACC_{i,t} / TA_{i,t-1} = \alpha_0 + \beta_1 \frac{1}{TA_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{\Delta S_{i,t} - \Delta AR_{i,t}}{TA_{i,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{i,t}}{TA_{i,t-1}} + \beta_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (۱)$$

$TACC_{i,t}$ = مجموع اقلام تعهدی شرکت i در سال t ، که عبارت است از سود خالص منهای جریان های نقدی عملیاتی

$TA_{i,t-1}$ = ارزش دفتری کل دارایی های شرکت i در سال $t-1$

$\Delta S_{i,t}$ = تغییرات فروش شرکت i در سال t

$\Delta AR_{i,t}$ = تغییرات حساب های دریافتی ها شرکت i در سال t

$PPE_{i,t}$ = خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t

$ROA_{i,t}$ = بازده دارایی های در سال t ، (که عبارت است از درآمد خالص تقسیم بر دارایی کل در سال $t-1$)

قدرمطلق باقیمانده ($\varepsilon_{i,t}$) مدل جونز تعدیل شده (۲۰۰۵) نشان دهنده اقلام تعهدی اختیاری هر شرکت در هر سال است که به عنوان مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی محسوب می شود.

ب) تصمیمات سرمایه گذاران (CAR): مبتنی بر پژوهش ژو و همکاران (۲۰۲۴)، در این پژوهش بازده غیرعادی سهام حول و حوش انتشار گزارش های مالی به عنوان شاخص تصمیمات سرمایه گذاران در نظر گرفته می شود.

بازده غیرعادی سهام از تفاوت بازده واقعی و بازده مورد انتظار به دست می آید و مجموع آن طی یک دوره زمانی برابر بازده انباشته غیرعادی است. به عبارتی بازده انباشته غیرعادی برابر مجموع نرخ بازدهی است که شرکت، مازاد بر نرخ بازده مورد انتظار در طی یک دوره زمانی کسب کرده است. در این پژوهش، ابتدا بازده مورد انتظار با استفاده از مدل بازار شارپ (۱۹۶۳) به شرح رابطه زیر تخمین زده می شود.

$$E(R_{i,t}) = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i R_{m,t} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$E(R_{i,t})$ = بازده مورد انتظار سهام شرکت i در ماه t

$\hat{\alpha}_i$ & $\hat{\beta}_i$ = پارامترهای برآوردی برای الگوی بازار جهت تخمین بازده مورد انتظار سهام شرکت i

$R_{m,t}$ = بازده واقعی پرتفوی بازار در ماه t

بازده واقعی پرتفوی بازار به شرح رابطه زیر با استفاده از تفاوت شاخص کل ابتدا و پایان هر ماه محاسبه می شود.

$$R_{m,t} = \frac{I_t - I_{t-1}}{I_{t-1}} \quad \text{رابطه (۳)}$$

I_t = شاخص کل قیمت بازار در پایان ماه t

I_{t-1} = شاخص کل قیمت بازار در ابتدای ماه t

همچنین پارامترهای $\hat{\alpha}_i$ & $\hat{\beta}_i$ با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) به شرح رابطه زیر و بر مبنای داده های تاریخی برای ۶۰ ماه برآورد می شود. چنانچه تعداد داده های موجود برای تخمین رگرسیون از ۳۰ ماه کمتر باشد شرکت از نمونه حذف می شود.

$$R_{i,t} = \alpha_i + \beta_i R_{m,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه (۴)}$$

$R_{i,t}$ = بازده واقعی سهام شرکت i در ماه t است

بازده واقعی سهام شرکت i به شرح رابطه زیر با استفاده از تفاوت قیمت سهام در ابتدا و پایان هر ماه محاسبه می شود.

$$R_{i,t} = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \quad \text{رابطه (۵)}$$

P_t = قیمت سهام شرکت i در پایان ماه t

P_{t-1} = قیمت سهام شرکت i در ابتدای ماه t

پس از برآورد رابطه (۴) پارامترهای $\hat{\alpha}_i$ & $\hat{\beta}_i$ استخراج و در رابطه (۲) قرار داده می شود تا بازده مورد انتظار سهام هر شرکت در هر ماه محاسبه شود. سپس از طریق رابطه زیر بازده مازاد هر ماه محاسبه می شود.

$$AR_{i,t} = R_{i,t} - E(R_{i,t}) \quad \text{رابطه (۶)}$$

$AR_{i,t}$ = بازده غیرعادی شرکت i در ماه t

در نهایت بازده انباشته غیرعادی (CAR) از طریق میانگین هندسی بازده غیرعادی (AR) ماهیانه طی یک دوره ۴ ماهه پس از پایان سال مالی مربوطه، از طریق رابطه زیر محاسبه می شود. دلیل انتخاب دوره چهار ماهه پس از پایان دوره مالی این است که شرکت ها تا پایان تیرماه فرصت تهیه صورت های مالی و حسابرسی آن و انتشار گزارش های مالی سالیانه را دارند و طی این دوره زمانی با انتشار اخبار عملکرد مالی و محتوای اطلاعاتی گزارش های مالی به صورت پیوسته، بازده سهام می تواند تحت تأثیر این اخبار و اطلاعات قرار گیرد.

$$CAR_{i,y} = \prod_{t=1}^4 (1 + AR_{i,t}) - 1 \quad \text{رابطه (۷)}$$

$CAR_{i,y}$ = بازده انباشته غیرعادی شرکت i در سال y

۵-۲- متغیر مستقل

تأکید بر مطلب خاص (EOM): برای اندازه گیری متغیر تأکید بر مطلب خاص، به گزارش حسابرسی شرکت ها در هر سال مراجعه و تعداد بندهای بخش تأکید بر مطلب خاص شمارش می شود و جهت کاهش مشکلات ناهمسانی واریانس، لگاریتم آن محاسبه و به عنوان متغیر تعداد بندهای تأکید بر مطلب خاص در نظر گرفته می شود. در این پژوهش تعداد بندهای تأکید بر مطلب خاص، مشتمل بر ۳۸۱۶ بند بوده است.

۵-۳- متغیرهای کنترلی

الف) اندازه شرکت (SIZE): از لگاریتم طبیعی ارزش دفتری دارایی های شرکت به شرح زیر اندازه گیری می شود:

$$SIZE_{i,t} = \ln(TA_{i,t}) \quad \text{رابطه (۸)}$$

ب) اهرم مالی (LEV): از طریق نسبت ارزش دفتری کل بدهی ها به ارزش دفتری کل دارایی ها به شرح زیر اندازه گیری می شود.

$$LEV_{i,t} = \frac{TD_{i,t}}{TA_{i,t}} \quad \text{رابطه (۹)}$$

$TD_{i,t}$ = ارزش دفتری کل بدهی های شرکت i در سال t

ج) نوع اظهار نظر حسابرسی (AO): نوع اظهار نظر حسابرسی در این پژوهش متغیری ساختگی است و چنانچه شرکتی نظر حسابرسی تعدیل شده دریافت کند (مشروط، مردود یا عدم اظهار نظر) معادل با یک است و در غیر اینصورت برابر با صفر در نظر گرفته می شود.

د) مالکیت دولتی (GOW): برابر با درصد سهام نگهداری شده توسط نهادها، سازمان ها و شرکت های دولتی از کل سهام شرکت می باشد و به شرح زیر محاسبه می شود

$$GOW_{i,t} = \frac{GS_{i,t}}{TS_{i,t}} \quad \text{رابطه (۱۰)}$$

$GS_{i,t}$ = تعداد سهام سهامداران دولتی شرکت i در سال t

$TS_{i,t}$ = تعداد کل سهام عادی شرکت i در سال t

ه) سن شرکت (AGE): از طریق لگاریتم طبیعی تعداد روزهای سپری شده از زمان ورود شرکت به بورس تا پایان دوره مالی جاری به شرح رابطه زیر محاسبه می شود.

$$AGE_{i,t} = \ln(DAY_{i,t} - DAY_{i,n}) \quad \text{رابطه (۱۱)}$$

$DAY_{i,t}$ = آخرین روز سال t

$DAY_{i,n}$ = روز ورود به بورس شرکت i در سال n

و) کیفیت حسابرسی (AQ): در این پژوهش برای تعیین کیفیت حسابرسی از معیار نوع حسابرسی استفاده شده است بر این اساس، سازمان حسابرسی و موسسه حسابرسی مفید راهبر به عنوان مؤسسات بزرگ و دارای اعتبار و شهرت بالا (درجه ۱) و در مقابل سایر مؤسسات حسابرسی (مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی)، که اندازه آن ها نسبت به سازمان حسابرسی و موسسه حسابرسی مفید راهبر کوچک تر است، به عنوان مؤسسات دارای اعتبار و شهرت پایین تر (درجه ۲) در نظر گرفته می شود. بنابراین در صورتی که حسابرسی شرکت، سازمان حسابرسی یا موسسه حسابرسی مفید راهبر بوده باشد، مقدار متغیر ساختگی کیفیت حسابرسی برابر با یک و در غیر این صورت مقدار آن برابر با صفر در نظر گرفته می شود. علت انتخاب این معیار مبتنی بر پژوهش های فرج زاده دهکردی و مافی، (۱۴۰۲) و فرج زاده دهکردی (۱۴۰۲)، به این علت بوده است که سازمان حسابرسی و موسسه حسابرسی مفید راهبر در رسیدگی های خود سطح تردید حرفه ای بیشتری اعمال می کنند؛ دیدگاه محافظه کارانه تری در مقابل صاحبکاران خود اتخاذ می کنند؛ استقلال بیشتری دارند و احتمال کمتری به منظور تجدید ارائه صورت های مالی حسابرسی شده توسط این دو موسسه وجود دارد.

ز) بازده دارایی ها (ROA): نسبت بازده دارایی ها، بازده مجموع دارایی ها را اندازه گیری می کند، که به ازای یک واحد از منابع شرکت چه مقدار سود در طی یک سال حاصل شده است. در واقع بازده دارایی ها یک نسبت سودآوری را برای شرکت بیان می کند که به شرح رابطه زیر محاسبه می شود

$$ROA_{i,t} = \frac{NIAT_{i,t}}{TA_{i,t}} \quad \text{رابطه (۱۲)}$$

$NIAT_{i,t}$ = سود پس از کسر مالیات شرکت i در سال t

(ح) زیان (LOSS): یک متغیر مجازی است که اگر شرکت در یک سال زیان خالص بدست آورده باشد برابر یک و در غیر اینصورت صفر در نظر گرفته می شود.

(ط) سود هر سهم (EPS): سود هر سهم عبارت است از سود خالص پس از کسر مالیات تقسیم بر تعداد سهام شرکت که به شرح رابطه زیر محاسبه می شود.

$$EPS_{i,t} = \frac{NIAT_{i,t}}{TS_{i,t}} \quad \text{رابطه (۱۳)}$$

۶- تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

۱-۱- آمار توصیفی

برای آرایه‌ی یک نمای کلی از خصوصیات مهم متغیرهای محاسبه شده، در جدول زیر برخی از آمارهای توصیفی این متغیرها، شامل میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر، چولگی و کشیدگی مشاهدات در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تصمیمات مدیران	تصمیمات سرمایه گذاران	تأکید بر مطلب خاص	اندازه شرکت	اهرم مالی	مالکیت دولتی	سن شرکت	بازده دارایی‌ها	سود هر سهم
متغیر	AEM	CAR	EOM	SIZE	LEV	GOW	AGE	ROA	EPS
میانگین	۰.۰۸۶۰	۱.۳۵۵۶-	۱.۰۵۴۵	۱۵.۰۱۴	۰.۵۳۰۹	۰.۷۶۷۳	۸.۸۸۷۲	۰.۱۴۷۱	۰.۰۴۶۴
میانه	۰.۰۶۰۰	۰.۹۲۵۰-	۱.۱۰۰۰	۱۴.۷۵۰	۰.۵۳۰۰	۰.۰۰۰۰	۸.۹۰۰۰	۰.۱۲۰۰	۰.۰۵۰۰
حداکثر	۱.۳۲۰۰	۰.۰۰۰۰	۲.۴۸۰۰	۲۱.۵۷۰	۱.۵۷۰۰	۷۲.۸۰۰	۹.۹۱۰۰	۰.۸۳۰۰	۱.۵۷۰۰
حداقل	۰.۰۰۰۰	۱۶.۱۳۰-	۰.۰۰۰۰	۱۰.۵۳۰	۰.۰۱۰۰	۰.۰۰۰۰	۶.۷۸۰۰	۰.۵۶۰۰-	۱.۱۷۰۰-
انحراف معیار	۰.۰۸۰۵	۱.۴۳۰۶	۰.۵۴۶۳	۱.۶۸۰۶	۰.۲۲۳۹	۵.۳۸۸۶	۰.۴۴۳۷	۰.۱۵۳۲	۰.۱۰۰۱
ضریب چولگی	۳.۳۲۰۷	۳.۱۸۶۶-	۰.۳۷۳۹-	۰.۷۰۰۶	۰.۲۰۸۰	۹.۳۸۵۲	۰.۴۲۴۶-	۰.۵۱۰۴	۱.۱۵۱۹-
ضریب کشیدگی	۳۴.۲۲۱	۲۰.۸۵۳	۲.۶۴۸۴	۳.۷۵۰۳	۳.۲۹۳۶	۹۹.۲۷۲	۴.۲۴۴۲	۴۰.۵۰۸	۶۳.۸۱۷
آماره چارک-پرا	۸۲۷۸۶.۴۹	۲۹۱۹۸.۸۱	۵۵.۴۸۷	۲۰۵.۲۹	۲۱.۰۷۸	۷۸۱۶۸۸.۱	۱۸۴.۴۰	۱۷۴.۳۹	۳۰۰۹۵۸.۱
احتمال	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰
مجموع	۱۶۷.۸۳۰۰	۲۶۴۳.۴۳-	۲۰۵۶.۴	۲۹۲۷۸.۸	۱۰۳۵.۳	۱۴۹۶.۲	۱۷۳۳۰.۱	۲۸۶.۸۷	۹۰.۶۳۰
مجموع مجذور انحراف‌ها	۱۲.۶۶۰	۳۹۸۸.۹	۵۸۱.۷۲	۵۵۰.۵۳	۹۷.۷۲	۵۶۵۹۵.۰	۳۸۳.۷۳	۴۵.۷۹۴	۱۹.۵۴۶
تعداد مشاهدات	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰	۱۹۵۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

در این جدول آماره های مربوط به شاخص های گرایش مرکزی (میانگین و میانه)، شاخص پراکندگی (حداکثر، حداقل و انحراف معیار) و شاخص های شکل توزیع (ضریب چولگی و ضریب کشیدگی) ارائه شده است. از جمله شاخص مرکزی با اهمیت، شاخص میانگین است که نشان دهنده مرکزیت داده ها است. به عنوان مثال میانگین متغیر تصمیمات مدیران (AEM) در نمونه آماری برابر با ۰/۸۶۰ و میانه آن ۰/۶ می باشد. فاصله مقدار میانگین از میانه این متغیر نشان می دهد که توزیع آن به توزیع نرمال تقریباً نزدیک نیست. همچنین آماره های پراکندگی، شاخص هایی برای تعیین میزان پراکندگی توزیع داده ها نسبت به میانگین آنها است. شناخته شده ترین آماره پراکندگی، شاخص انحراف استاندارد یا معیار است. در بین متغیرهای پژوهش، مالکیت دولتی (GOW) بیشترین و تصمیمات مدیران (AEM) کمترین میزان پراکندگی را دارد. ضریب چولگی برخی از متغیرها مانند تصمیمات مدیران (AEM) مثبت می باشد که اصطلاحاً بیان می شود چولگی به سمت راست است، در نتیجه مقادیر این داده ها، زیر میانگین تمرکز یافته است. ضریب چولگی برخی از متغیرهای پژوهش مانند تصمیمات سرمایه گذاران (CAR) منفی می باشد که اصطلاحاً بیان می شود چولگی به سمت چپ است، بنابراین مقادیر این داده در بالای میانگین تمرکز یافته است. آماره آزمون جاک - برا نیز که یکی از آزمون های بررسی نرمال بودن توزیع داده ها می باشد، نشان دهنده این است که هیچ یک از متغیرهای پژوهش در سطح خطای ۰/۰۵ دارای توزیع کاملاً نرمال نمی باشند. جدول شماره ۲ نیز آمار توصیفی متغیرهای گسسته پژوهش را نشان می دهد که شامل تعداد مشاهدات و درصد آن می باشد. همانطور که در جدول ۲ مشاهده می شود، در ۴۲/۸۲ درصد از شرکت های نمونه آماری پژوهش طی دوره مالی ۱۴۰۲-۱۳۹۳، حسابرسان نسبت به صورت های مالی شرکت اظهار نظر غیرمطلوب (مشروط، مردود یا عدم اظهار نظر) ارائه کرده است.

جدول ۲: آماره های توصیفی متغیرهای گسسته پژوهش

نام متغیر	علامت اختصاری	مشاهدات ۱		مشاهدات ۰		مجموع مشاهدات
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
نوع اظهار نظر حسابرسان	AO	۸۳۵	۴۲/۸۲ %	۱۱۱۵	۵۷/۱۸ %	۱۹۵۰
کیفیت حسابرسان	AQ	۳۳۴	۱۷/۱۳ %	۱۶۱۶	۸۲/۸۷ %	۱۹۵۰
زیان	LOSS	۱۷۰	۸/۷۲ %	۱۷۸۰	۹۱/۲۸ %	۱۹۵۰

منبع: یافته های پژوهشگر

۲-۶- یافته‌های پژوهش

قبل از تخمین مدل‌های پژوهش لازم است آزمون F لیمر (آزمون چاو) به منظور بررسی استفاده از روش داده‌های تابلویی با اثرات ثابت در مقابل روش داده‌های ترکیبی برای مدل‌های پژوهش انجام شود. نتایج حاصل از آزمون F لیمر برای مدل پژوهش در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون F لیمر (چاو)

مدل	آماره F	احتمال	p-value	نتیجه
اول	۲.۲۱۲۹۷۵	۰.۰۰۰۰	$P > ۰.۰۵$	داده‌های تابلویی
دوم	۱.۶۷۹۱۱۶	۰.۰۰۰۰	$P > ۰.۰۵$	داده‌های تابلویی

منبع: یافته‌های پژوهشگر

همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، سطح احتمال معناداری (p-value) آزمون F لیمر (چاو) برای مدل‌های پژوهش کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر این آزمون که ادعا بر برابری عرض از مبداها (جزء ثابت) در تمام مقاطع (شرکت‌ها) می‌باشد، رد شده و برای تخمین مدل‌های پژوهش از روش داده‌های تابلویی (Panel) استفاده می‌شود. با توجه به آماره و سطح خطای آزمون F لیمر و همچنین رد فرضیه H_0 برای مدل‌های ۱ و ۲ تحقیق لازم است برای انتخاب از بین مدل داده‌های تابلویی با اثرات ثابت یا داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی، آزمون هاسمن نیز انجام شود. نتایج مربوط به آزمون هاسمن نیز در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون هاسمن

مدل	آماره F	احتمال	p-value	نتیجه
اول	۱۳۱.۰۵۶۰۹۰	۰.۰۰۰۰	$P > ۰.۰۵$	مدل با اثرات ثابت
دوم	۱۴۳.۹۲۵۴۵۱	۰.۰۰۰۰	$P > ۰.۰۵$	مدل با اثرات ثابت

منبع: یافته‌های پژوهشگر

همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، سطح احتمال معناداری (p-value) آزمون هاسمن برای مدل‌های پژوهش کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر این آزمون رد شده و الگوی مناسب برای برآورد مدل‌های پژوهش، الگوی داده‌های تابلویی با اثرات ثابت (Fixed effects model) است. در ادامه با توجه به مرور مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش، به تخمین مدل‌های تجربی و آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود.

فرضیه اول: بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران در خصوص گزارشگری سود تأثیر معناداری دارد.
نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول ۵ ارائه شده است.

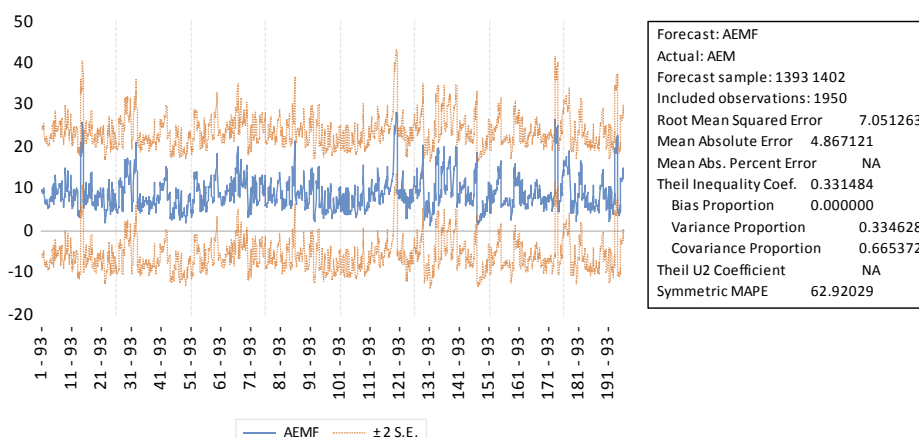
جدول ۵: نتایج تخمین مدل اول پژوهش

متغیر وابسته: تصمیمات مدیران (AEM)							
متغیر	نماد	نماد ضریب	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value	نتیجه
عرض از مبدا	C	β_0	۳.۷۹۶۰	۴.۵۱۳۸	۰.۸۴۰۹	۰.۴۰۰۵	عدم معنی داری
تأکید بر مطلب خاص	EOM	β_1	-۰.۶۰۵۲	۰.۲۳۴۴	-۲.۵۸۱۶	۰.۰۰۹۹	معنی دار
اندازه شرکت	SIZE	β_2	۰.۴۸۰۷	۰.۲۱۲۹	۲.۲۵۷۵	۰.۰۲۴۱	معنی دار
اهرم مالی	LEV	β_3	۱.۰۲۷۱	۰.۹۹۷۱	۱.۰۳۰۰	۰.۳۰۳۱	عدم معنی داری
نوع اظهارنظر حسابرسی	AO	β_4	۰.۸۸۷۸	۰.۲۹۲۱	۳.۰۳۸۹	۰.۰۰۲۴	معنی دار
مالکیت دولتی	GOW	β_5	۰.۰۲۱۴	۰.۰۱۵۲	۱.۴۱۲۷	۰.۱۵۷۹	عدم معنی داری
سن شرکت	AGE	β_6	-۰.۵۲۵۴	۰.۷۰۹۲	-۰.۷۴۰۷	۰.۴۵۸۹	عدم معنی داری
کیفیت حسابرسی	AQ	β_7	-۰.۷۳۲۹	۰.۵۰۰۷۳۵	-۱.۴۶۳۸	۰.۱۴۳۴	عدم معنی داری
بازده دارایی ها	ROA	β_8	۱۱.۹۲۳	۱.۲۳۶۵۴۱	۹.۶۴۲۸۶۴	۰.۰۰۰۰	معنی دار
زیان	LOSS	β_9	۱.۶۹۴۵	۰.۴۸۰۱۵۰	۳.۵۲۹۲۳۸	۰.۰۰۰۴	معنی دار
سود هر سهم	EPS	β_{10}	۱.۱۶۰۵	۱.۴۴۳۰۶۲	۰.۸۰۴۲۰۹	۰.۴۲۱۴	عدم معنی داری
آماره دوربین واتسون		۱.۹۶۲۳		آماره فیشر		۴.۲۲۹۴	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۴۵۲۶		احتمال آماره فیشر		۰.۰۰۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

همان طوری که ملاحظه می گردد مقدار احتمال p-value مربوط به آماره F فیشر ۰/۰۰۰ می باشد، که بیانگر معنی دار بودن مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵٪ می باشد. مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۴۵ بوده که بیانگر این است که حدود ۴۵٪ تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مدل قابل تبیین است. براساس نتایج حاصل از تخمین مدل به روش رگرسیون خطی که در جدول ۵ آمده است، ضریب مربوط به متغیر تأکید بر مطلب خاص (EOM) یعنی β_1 برابر با -۰/۶۰۵۲ و مقدار آماره t برابر ۲/۵۸- (با سطح خطای کوچکتر از ۵ درصد) است. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید و می توان گفت که گزارش بند تأکید بر مطلب خاص (EOM) بر تصمیمات مدیران در خصوص گزارشگری سود (AEM) تأثیر منفی و معنی داری دارد. در میان متغیرهای کنترلی، اندازه شرکت، نوع اظهار نظر

حسابرسی، بازده دارایی ها و زیان رابطه مثبت و معناداری با تصمیم گیری مدیران داشتند. همچنین نتایج آزمون قدرت پیش بینی مدل رگرسیونی اول پژوهش به شرح شکل شماره ۱ است.

شکل ۱: آزمون قدرت پیش بینی مدل رگرسیونی اول

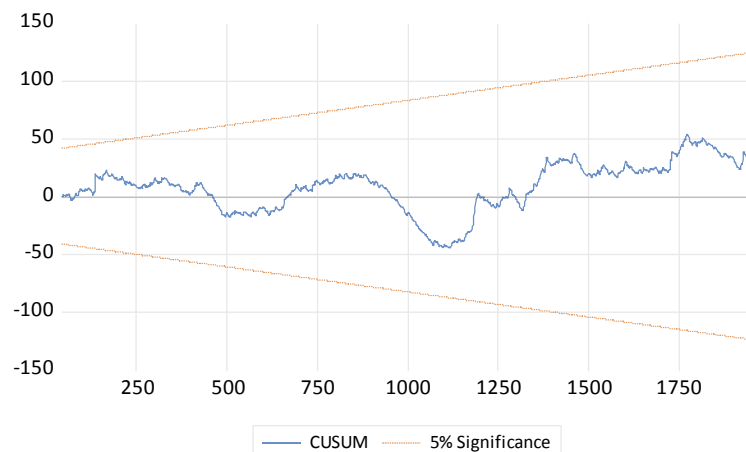
منبع: یافته‌های پژوهشگر

همانطور که در شکل ۱ مشاهده می گردد نسبت سوگیری (تورش) (Bias proportion) نزدیک به صفر می باشد که نشان دهنده قدرت پیش بینی قابل قبول مدل رگرسیونی اول است. همچنین برای آزمون پایداری و ثبات ضرایب برآورد شده مدل اول پژوهش، نیز از مدل تکراری همبستگی جزء اخلال و آزمون نقطه شکست چاو^۱ استفاده شده است. مدل تکراری به دو صورت آزمون های مجموع تجمعی باقیمانده ها^۲ (CUSUM) و مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها^۳ (CUSUMSQ) انجام می شوند. آزمون مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) برای بررسی تغییرات سیستماتیک در ضرایب رگرسیونی و آزمون مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ) در زمانی که انحراف از پایداری ضرایب رگرسیون، به صورت اتفاقی است، کاربرد دارد. نتایج آزمون های مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) و مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ) برای بررسی ثبات ضرایب برآورد شده و آزمون پایداری ضرایب کوتاه مدت و بلندمدت در طول زمان مدل اول در شکل های ۲ و ۳ ارائه شده است.

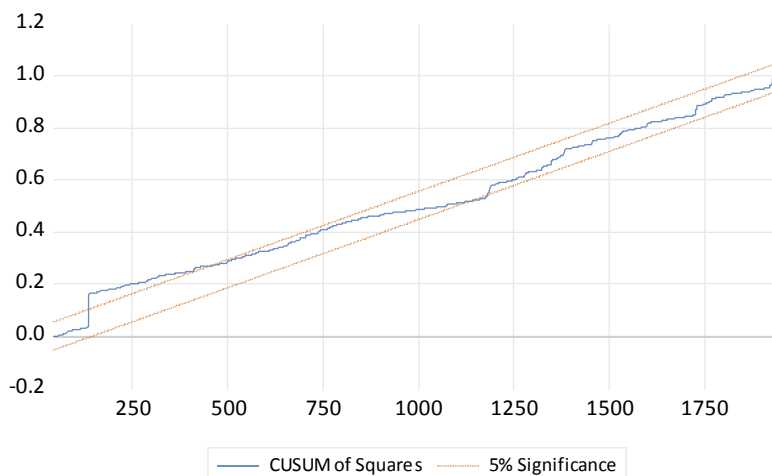
¹ Chow Breakpoint Test

² Cumulative Sum

³ Cumulative Sum of Square

شکل ۲: مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) مدل رگرسیونی اول
منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل ۳: مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ) مدل رگرسیونی اول
منبع: یافته‌های پژوهشگر

در آزمون مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) و آزمون مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ)، آماره ها تقریباً در داخل فواصل اطمینان ۹۵ درصد قرار دارند و فرض صفر مبنی بر ثبات ضرایب،

رد نشده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد نتایج به دست آمده از برآورد مدل اول پژوهش قابل اتکاء و معتبر است.

جدول ۶: نتایج آزمون نقطه شکست چاو مدل اول پژوهش

نتیجه آزمون	P-VALE	احتمال	ارزش	آماره F آزمون Chow Breakpoint Test
ثبات پارامترها	$P < 0.05$	۰.۷۴۰۷	۰.۹۵۳۸۴۰	F-statistic

منبع: یافته‌های پژوهشگر

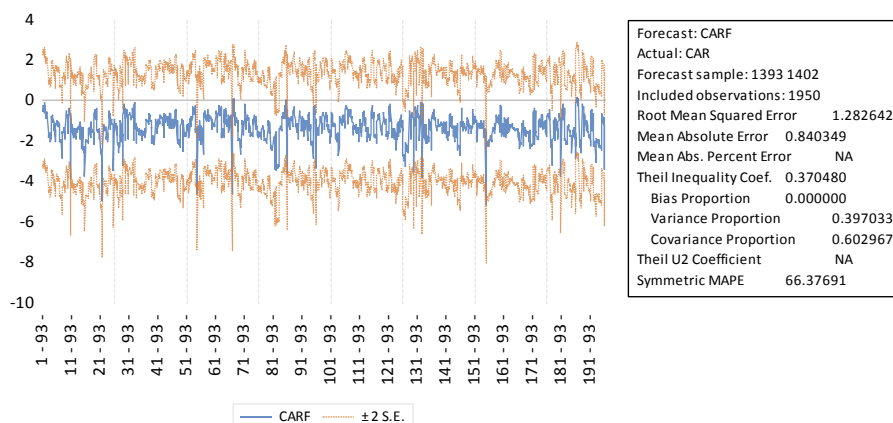
با توجه به جدول بالا، سطح معناداری آماره F آزمون نقطه شکست چاو برای مدل اول پژوهش بزرگتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر آزمون نقطه شکست چاو که دلالت بر یکسان بودن رگرسیون‌ها برای دو نیمه داده‌ها دارد، رد نمی‌شود. بنابراین می‌توان بیان داشت که ضرایب برآورد شده مدل اول پژوهش دارای ثبات است. **فرضیه دوم:** بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران در خصوص قیمت‌گذاری سهام شرکت تأثیر معنی‌داری دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: نتایج تخمین مدل دوم پژوهش

متغیر وابسته: تصمیمات سرمایه‌گذاران (CAR)							
متغیر	نماد	نماد ضریب	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value	نتیجه
عرض از مبدا	C	β_0	-۲.۷۳۴۹	۱.۱۶۹۲	-۲.۳۳۹۰	۰.۰۱۹۴	معنی دار
تأکید بر مطلب خاص	EOM	β_1	۰.۳۳۲۳	۰.۰۵۰۹	۶.۵۲۵۵	۰.۰۰۰۰	معنی دار
اندازه شرکت	SIZE	β_2	۰.۰۸۴۵	۰.۰۳۶۷	۲.۲۹۸۸	۰.۰۲۱۶	معنی دار
اهرم مالی	LEV	β_3	-۰.۱۶۵۵	۰.۱۵۵۳	-۱.۰۶۶۲	۰.۲۸۶۵	عدم معنی داری
نوع اظهارنظر حسابرسی	AO	β_4	-۰.۰۲۳۰	۰.۰۴۷۵	-۰.۴۸۵۰	۰.۶۲۷۷	عدم معنی داری
مالکیت دولتی	GOW	β_5	-۰.۰۴۵۹	۰.۰۰۵۹	-۷.۷۸۵۶	۰.۰۰۰۰	معنی دار
سن شرکت	AGE	β_6	۰.۰۱۳۲	۰.۱۷۲۷	۰.۰۷۶۴	۰.۹۳۹۱	عدم معنی داری
کیفیت حسابرسی	AQ	β_7	۰.۰۷۲۱	۰.۱۲۳۱	۰.۵۸۵۸	۰.۵۵۸۱	عدم معنی داری
بازده دارایی‌ها	ROA	β_8	-۱.۷۲۳۲	۰.۱۹۵۲	-۸.۸۲۷۴	۰.۰۰۰۰	معنی دار
زیان	LOSS	β_9	-۰.۰۳۴۰	۰.۰۸۳۴	-۰.۴۰۷۵	۰.۶۸۳۶	عدم معنی داری
سود هر سهم	EPS	β_{10}	۰.۸۱۳۸	۰.۳۲۷۱	۲.۴۸۷۸	۰.۰۳۷۰	معنی دار
آماره دوربین واتسون		۲.۱۱۲۰		آماره فیشر		۴.۶۱۵۸	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۴۷۴۵		احتمال آماره فیشر		۰.۰۰۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

همان طوری که ملاحظه می گردد مقدار احتمال p-value مربوط به آماره F فیشر ۰/۰۰۰ می باشد، که بیانگر معنی دار بودن مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵٪ می باشد. مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۴۷ بوده که بیانگر این است که حدود ۴۷٪ تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مدل قابل تبیین است. براساس نتایج حاصل از تخمین مدل به روش رگرسیون خطی که در جدول ۷ آمده است، ضریب مربوط به متغیر تأکید بر مطلب خاص (EOM) یعنی β_1 برابر با ۰/۳۳۲۳ و مقدار آماره t برابر ۶/۵۲ (با سطح خطای کوچکتر از ۵ درصد) است. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید و می توان گفت که گزارش بند تأکید بر مطلب خاص (EOM) بر تصمیمات سرمایه گذاران در خصوص قیمت گذاری سهام (CAR) تأثیر مثبت و معنی داری دارد. در میان متغیرهای کنترلی، اندازه شرکت، مالکیت دولتی، بازده دارایی ها و سود هر سهم رابطه مثبت و معناداری با تصمیم گیری سرمایه گذاران داشتند. همچنین نتایج آزمون قدرت پیش بینی مدل رگرسیونی دوم پژوهش به شرح شکل ۴ است.

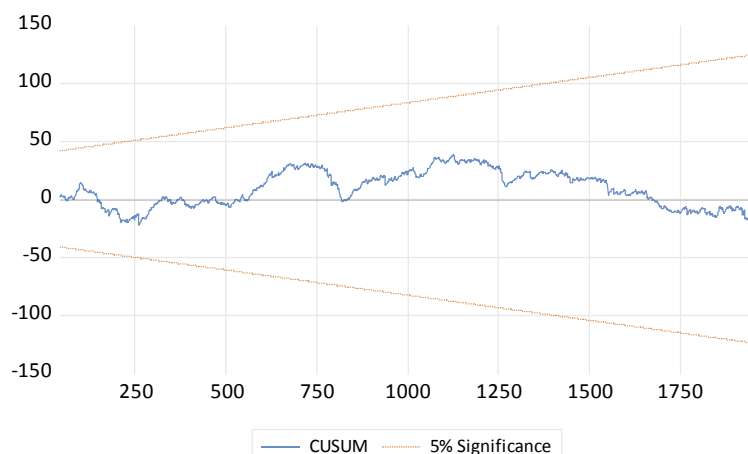

شکل ۴: آزمون قدرت پیش بینی مدل رگرسیونی دوم پژوهش

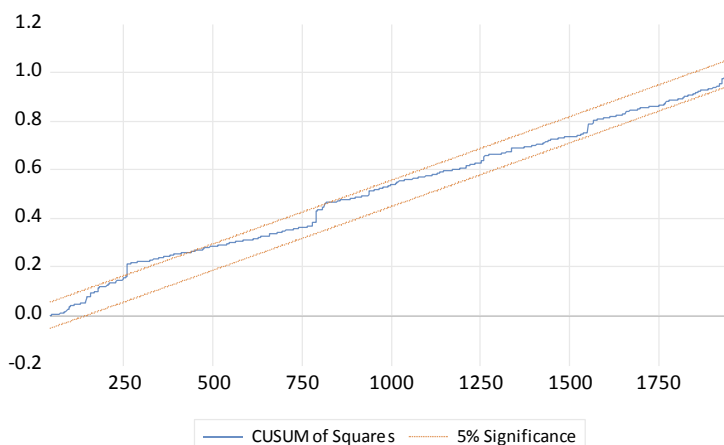
منبع: یافته های پژوهشگر

همانطور که در شکل بالا مشاهده می شود نسبت سوگیری (تورش) (Bias proportion) نزدیک به صفر می باشد که نشان دهنده قدرت پیش بینی قابل قبول مدل رگرسیونی دوم پژوهش است. برای آزمون پایداری و ثبات ضرایب برآورد شده مدل دوم پژوهش نیز از مدل تکراری همبستگی جزء اخلاص و آزمون نقطه شکست چاو^۱ استفاده شده است که نتایج آن در شکل های شماره ۵ و ۶ زیر ارائه شده است.

^۱ Chow Breakpoint Test

شکل ۵: مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) مدل رگرسیونی دوم پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل ۶: مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ) مدل رگرسیونی دوم پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهشگر

در آزمون مجموع تجمعی باقیمانده ها (CUSUM) و آزمون مجموع تجمعی مربعات باقیمانده ها (CUSUMSQ)، آماره ها تقریباً در داخل فواصل اطمینان ۹۵ درصد قرار دارند و فرض صفر مبنی بر ثبات ضرایب، رد نشده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد نتایج به دست آمده از برآورد مدل دوم قابل اتکاء و معتبر است.

جدول ۸: نتایج آزمون نقطه شکست چاو مدل دوم پژوهش

نتیجه آزمون	P-VALE	احتمال	ارزش	آماره F آزمون Chow Breakpoint Test
ثبات پارامترها	$P < 0.05$	۰.۷۸۵۱	۰.۹۴۳۸۲۴	F-statistic

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به جدول بالا، سطح معناداری آماره F آزمون نقطه شکست چاو برای مدل دوم پژوهش بزرگتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر آزمون نقطه شکست چاو که دلالت بر یکسان بودن رگرسیون‌ها برای دو نیمه داده‌ها دارد، رد نمی‌شود. بنابراین می‌توان بیان داشت که ضرایب برآورد شده مدل دوم پژوهش دارای ثبات است.

۷- بحث و نتیجه‌گیری

در یک واحد تجاری مدیریت به صورت مستقیم و سرمایه‌گذاران به صورت غیر مستقیم در ارتباط با سرمایه‌گذاری در طرح‌های مختلف، با توجه به محدودیت منابع و سایر شرایط موجود، تصمیم‌گیری و مشارکت می‌نماید. به همین خاطر، تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران به عنوان ارکان اصلی و بازیگران مهم بازار سرمایه، دارای پیامدها و نتایج مالی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی مهمی برای شرکت هستند. مدیران واحدهای تجاری نقش محوری در فرآیند گزارشگری مالی از طریق انتخاب روش‌های حسابداری، سطح افشاء اطلاعات مالی و غیرمالی، انجام برآوردها، زمان بندی معاملات و... دارند. مدیران در گزارشگری مالی و در ساختاردهی معاملات از قدرت انتخاب و قضاوت خود برای تغییر گزارش‌های مالی استفاده می‌کنند تا برخی از ذینفعان را در مورد عملکرد اقتصادی شرکت گمراه کنند یا بر نتایج قراردادی که به رویه‌های حسابداری گزارش شده بستگی دارد، تأثیر بگذارند که به این اقدام مدیریت سود گفته می‌شود (عابدینی و همکاران، ۱۴۰۲). اساساً فرآیند مدیریت سود مبتنی بر رویه‌ها و برآوردهای مدیریت صورت می‌گیرد و از آنجایی که مدیریت سود به دلیل تأثیر منفی که بر کیفیت سود گزارش شده و کیفیت گزارشگری مالی دارد، مورد اهتمام و توجه جدی حسابرسان واقع می‌گردد. مدیران ممکن است در انتخاب‌های حسابداری و اتخاذ تصمیم‌های خود، رفتاری فرصت طلبانه داشته باشند و این مسائل می‌تواند از سوی حسابرس، به عنوان موضوع بندهای تأکید بر مطلب خاص انتخاب شود. حسابرسان در مواجهه با رفتار فرصت طلبانه مدیران، انگیزه دارند تا با درج و افشای بندهای تأکید بر مطلب خاص، استقلال خود را حفظ کنند، ریسک دعاوی حقوقی احتمالی آتی را کاهش دهند و ضمن حفظ شهرت خود و ارتباط با صاحب کار، پیام و دیدگاه متفاوت خود را در موضوعی خاص، به استفاده کنندگان گزارش منتقل کنند (فرج زاده دهکردی، ۱۴۰۴). از این رو اگر فرآیند حسابرسی با کیفیت بالا به همراه گزارش حسابرسی مبتنی بر انتشار اطلاعات شفاف و مفید و با تأکید بر محتوای اطلاعاتی مطالب خاص ارائه گردد، تا حد زیادی موضوع مدیریت سود محدود می‌گردد. نظریه نمایندگی نیز بیانگر این موضوع است که فرآیندهای نظارتی از جمله حسابرسی‌های مستقل با منافع مدیران و

همه گروه‌های سهامداران همسو می‌شود و در نتیجه هرگونه تضاد منافع بالقوه و رفتار فرصت‌طلبانه را کاهش می‌دهد (کریمی و همکاران، ۱۴۰۲). در ارتباط با رکن مهم دیگر بازار یعنی سرمایه گذاران باید اشاره کرد که فرآیند سرمایه‌گذاری در یک حالت منسجم، مستلزم تجزیه و تحلیل ماهیت اصلی تصمیم‌های سرمایه‌گذار است. لکن مسئله‌ای که بعضاً باعث بروز نگرانی‌هایی می‌شود، موضوع تصمیم‌گیری نادرست سرمایه‌گذاران است. اساساً پشتوانه تصمیمات مالی سرمایه‌گذاران، محتوای گزارش‌های مالی مستند به گزارش حسابرسی می‌باشد. تصمیم‌گیری صحیح در این زمینه منوط به انتشار و تحلیل اطلاعات به موقع، با اهمیت، قابل اتکا و قابل فهم است. بدیهی است اگر گزارش حسابرسی با افشای اضافی و تأکید بر مطالب خاص ارائه گردد، پشتوانه منطقی برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأمین می‌کند. بر این مبنا، حسابرسان بطور پیوسته از علائم و نشانه‌های گوناگونی جهت برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات با اهمیت و تشریح محتوای گزارش‌های حسابرسی استفاده می‌کنند که یکی از این موارد بند "تأکید بر مطلب خاص" است. این بند توضیحی که با هدف جلب توجه استفاده‌کنندگان به یک یا چند موضوع خاص ارائه می‌گردد، به حسابرسان اجازه می‌دهد تا جزئیات بیشتر و دقیق‌تری در مورد مباحثی که موجب ایجاد احساس نگرانی، پیش‌بینی حوادث مهم یا باعث بروز مخاطرات احتمالی می‌شوند و همچنین در مواردی که به قضاوت‌های حرفه‌ای نیازمند است، به ذینفعان ارائه دهند. از این رو اعتقاد بر این است که زمانی که موضوعات کلیدی حسابرسی افشا می‌شود، سرمایه‌گذاران بهتر و با اطمینان بیشتری می‌توانند بر روی مباحث مهم در صورت‌های مالی تمرکز کنند که این موضوع علاوه بر اینکه سبب افزایش ارزش مطالب ادراک شده در گزارش حسابرسی می‌شود، به تصمیمات استفاده‌کنندگان نیز کمک می‌کند (ال هراسیس و همکاران، ۲۰۲۴)^۱. بر این اساس هدف اصلی پژوهش حاضر پاسخ به این پرسش بود که آیا گزارش بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران در شرایط محیطی کشور ما تأثیر گذار است؟

در فرضیه اول پژوهش تأثیر بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی به عنوان شاخص تصمیمات مدیران، از طریق برآورد مدل رگرسیونی خطی چندگانه آزمون شد. نتایج آزمون بیانگر تأثیر منفی و معنادار افشای بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مدیران شرکت‌ها بود. به عبارت دیگر گزارش بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، مدیریت سود شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. از این رو، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بندهای تأکید بر مطلب خاص از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش اثربخشی حسابرسی مستقل شده و از دستکاری سود توسط مدیریت از طریق به کارگیری اقلام تعهدی جلوگیری کرده و در نتیجه کیفیت سود گزارش شده و کیفیت گزارشگری مالی افزایش می‌یابد. گزارشگری سود با کیفیت نیز به نوبه خود زمینه بهبود تصمیم‌گیری مدیریت را فراهم می‌کند. بنابراین فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید گردید که این نتیجه با نتایج پژوهش ژو و همکاران (۲۰۲۴)، مطابقت دارد.

^۱ Alharasis, E. E., Alkhawaldi, A. F., & Hussainey, K.

در فرضیه دوم پژوهش، تأثیر افشای بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی بر بازده غیرعادی سهام به عنوان شاخص تصمیمات سرمایه‌گذاران از طریق برآورد مدل رگرسیونی خطی چندگانه آزمون شد. نتایج آزمون نشان داد که گزارش بند تأکید بر مطلب خاص بر تصمیمات سرمایه‌گذاران از طریق تأثیر بر بازده غیر عادی سهام، تأثیر مثبت و معنی داری دارد. به عبارت دیگر افشای بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، بازده غیرعادی سهام را به عنوان معیاری در ارتباط با قیمت‌گذاری سهام شرکت‌ها، افزایش می‌دهد. در این رابطه می‌توان استدلال کرد که بندهای تأکید بر مطلب خاص محتوای اطلاعاتی گزارش حسابرسی مستقل را افزایش می‌دهند و اطلاعات ارائه شده در این بندها که نشان دهنده مطالب با اهمیت در خصوص جنبه‌های مهم عملکردی و ریسک‌های آتی شرکت می‌باشد، منجر به عکس‌العمل سرمایه‌گذاران در زمان انتشار گزارش حسابرسی شده و نظرات آنها در قیمت‌گذاری سهام بر اساس اطلاعات فعلی و آتی شرکت را تعدیل کرده که منجر به افزایش بازده غیرعادی حول و حوش تاریخ انتشار گزارش حسابرسی می‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر این پیام را برای سرمایه‌گذاران در بر دارد که محتوای اطلاعاتی بندهای تأکید بر مطلب خاص، احتمالاً توانایی سهامداران فعلی و بالقوه را در تحلیل و ارزیابی ریسک‌ها و تصمیمات مرتبط با قیمت‌گذاری صحیح سهام متأثر می‌سازد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید گردید. این نتیجه با نتایج پژوهش اکرمی یارفی و همکاران (۱۴۰۳) و ژو و همکاران (۲۰۲۴) مطابقت دارد. با توجه به نتایج پژوهش می‌توان بیان کرد که افشای موضوعات کلیدی در گزارش حسابرسی به واسطه انتقال محتوای اطلاعاتی و تأکید بر جنبه‌های خاص، بر تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران موثر است. از این رو، بسط گزارش حسابرسی از طریق بندهای تأکید بر مطلب خاص، اثربخشی و سودمندی گزارش حسابرسی مستقل را افزایش می‌دهد.

بر اساس نتایج پژوهش به مدیران پیشنهاد می‌گردد که با جدیتی بیش از پیش، بندهای تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی را مورد توجه قرار داده و در مذاکره با حسابرسان به منظور تهیه گزارش حسابرسی، بدون اعمال هرگونه فشاری، اجازه افشای کامل مفاد این بند به حسابرسان داده شود تا ضمن افزایش کیفیت گزارشگری مالی و اثربخشی حسابرسی، در راستای محدود کردن اقدامات فرصت طلبانه مدیران از طریق مدیریت سود، از ظرفیت کامل این بند و مخابره محتوای اطلاعاتی و بار معنایی آن استفاده گردد. بدین ترتیب ذینفعان متعدد و از جمله خود مدیریت به واسطه ارتقای کیفیت گزارشگری مالی به صورت عام و افزایش کیفیت گزارشگری سود به صورت خاص، از تصمیمات مربوطه منتفع می‌گردند. به طور مشابه به سرمایه‌گذاران نیز پیشنهاد می‌گردد که به منظور کاهش ریسک سرمایه‌گذاری و قیمت‌گذاری صحیح سهام شرکت‌ها، با بهره‌گیری از خدمات مشاوره‌ای تحلیلگران، آثار و پیامدهای مفاد بند تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی را در کنار تحلیل سایر اطلاعات مالی و غیر مالی را در تصمیمات سرمایه‌گذاری اعمال و با آگاهی و بینش بیشتری اقدام به سرمایه‌گذاری نمایند. با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد که حسابرسان مستقل با اهتمام بیشتری محتوای بندهای تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی را توسعه داده و با جزئیات بیشتر همراه با شفافیت بالاتری، وقایع و

رویدادهای مندرج در این بند را افشا سازی کرده و از این طریق علاوه بر ارتقای کیفیت حسابرسی، با بهبود کیفیت گزارشگری مالی، زمینه اخذ تصمیمات منطقی مبتنی بر آن را فراهم نمایند. همچنین با توجه به محتوای اطلاعاتی بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی و به منظور افزایش سودمندی گزارش حسابرسی در تصمیمات ذینفعان، به نهادهای قانون گذار پیشنهاد می گردد که چارچوبی جهت تعیین حداقل اطلاعات مندرج در بند تأکید بر مطلب خاص را تعیین کنند. ضمناً بعنوان محدودیت حاکم بر پژوهش حاضر ذکر این نکته حائز اهمیت است که همان گونه که در بخش مبانی نظری پژوهش تشریح شد، اولاً بندهای تأکید بر مطلب خاص، محدود به موارد درج شده در صورت های مالی یا موارد افشاء شده در یادداشت های توضیحی صورت های مالی است. ثانیاً، جمله بندی، درج مناسب و اطلاع رسانی این موارد، مبتنی بر قضاوت و درک حسابرسی از موضوع به منظور انتقال دیدگاه و پیام خود است. از این رو، در تعمیم نتایج این پژوهش باید محدودیت ها و ملاحظات فوق مد نظر قرار گیرد.

فهرست منابع

- اکرمی یارفی، نادیا؛ رضا زاده، جواد و آقایی، محمدعلی (۱۴۰۳). بررسی تأثیر موارد تأکید بر مطلب خاص گزارش حسابرسی بر روی رفتار سرمایه گذاران. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۸(۹۳)، ۹۸۲-۹۹۷.
- باقری ازغندی، ابوطالب؛ حصارزاده، رضا و عباس زاده، محمدرضا (۱۳۹۷). خوانایی صورت های مالی و حساسیت سرمایه گذاران به استفاده از اطلاعات حسابداری. چشم انداز مدیریت مالی، ۲۳(۳)، ۸۷-۱۰۳.
- بنایی قدیم، رحیم و مجیدی، حامد (۱۴۰۱). تأثیر خودشیفتگی و قدرت مدیرعامل بر کارایی سرمایه گذاری و رشد پایدار سود. راهبرد مدیریت مالی، ۱۰(۳۸)، ۲۲۴-۲۰۳.
- جعفری نسب کرمانی، ندا؛ ملانظری، مهناز؛ رحمانی، علی؛ عزیزخانی، مسعود و بزرگ اصل، موسی (۱۳۹۸). شناسایی و افشای موضوع های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی: دیدگاه حسابرسان ایرانی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۲۹(۸)، ۲۴۲-۲۲۹.
- جوانمرد، حدیث؛ خدای پور، احمد و پورحیدری، امید (۱۴۰۴). اثرپذیری تصمیم گیری سرمایه گذاران از الزامات قانونی در بازار سرمایه. چشم انداز مدیریت مالی، ۱۴(۴۵)، ۹-۳۶.
- حساس یگانه، یحیی (۱۳۹۳). فلسفه حسابرسی. انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ هشتم، تهران، ایران.
- خواجوی، شکراله و ویسی حصار، ثریا (۱۴۰۰). قدرت مدیرعامل و سرمایه گذاری بیش از حد: رویکرد خطی و غیر خطی. مطالعات تجربی حسابداری مالی، مقالات آماده انتشار.
- رامشه، منیژه؛ سرلک، نرگس؛ زارع بهنمیری، محمدجواد و میرزایی نکو، ریحانه. (۱۴۰۲). افشای ریسک و بندهای گزارش حسابرسی در بورس اوراق بهادار اهران. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۳(۴)، ۹۲-۶۳.

رحمانی، حلیمه و نیک کار، جواد (۱۴۰۰). بررسی تطبیقی بندهای تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی و مسایل عمده حسابرسی در گزارش حسابرسان. دو ماهنامه حسابرسان، شماره ۱۱۷، ۱۱-۱. رهنمای رودپشتی، فریدون و سروش یار، افسانه (۱۳۹۲). ارزیابی مقایسه ای توانمندی معیارهای عملکرد اقتصادی و حسابداری در تبیین ارزش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات مالی، ۱۵(۱)، ۲۹-۵۰.

سان احمدی، امیرحسین (۱۴۰۰). بندهای تأکید بر مطلب خاص و کیفیت حسابرسی: نقش تعدیلگری نوع موسسه حسابرسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم مالی، گروه حسابداری. شجاع، اسمعیل؛ احدی سرکانی، سیدیوسف و حسینی، سیدعاطفه (۱۴۰۱). تأثیر افشائیات جدید در گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه گذاری و دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۱(۴۲)، ۱۶۷-۱۹۵. صفری، فاطمه؛ رهنمای رودپشتی، فریدون و طالب نیا، قدرت اله (۱۴۰۳). تبیین الگوی گزارش حسابرسی بر رفتار سرمایه گذار با تأکید بر سوگیری های رفتاری. پژوهش های حسابرسی حرفه ای، ۱۵(۴)، ۳۰-۴۴. صمدی، فاطمه و ابوذری، عاطفه (۱۳۹۲). بررسی نقش واسطه ادراک ریسک در تأثیر عوامل مالی - رفتاری بر تصمیمات سرمایه گذاری. پژوهش های مالی و رفتاری در حسابداری، شماره ۱۳، ۶۱-۴۳. عابدینی، محدثه؛ بنی مهد، بهمن؛ مرادزاده فرد، مهدی و شکری چشمه سبزی، اعظم (۱۴۰۲). ارتباط میان کارایی مدیران در ایجاد جریان نقد عملیاتی و مدیریت سود واقعی. قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری، ۲(۳)، ۲۵-۴۲.

عزیزی، کیوان؛ ایوانی؛ فرزاد، عبدی، حدیث و دلاوری، سید جواد (۱۴۰۳). اثر توانایی مدیران بر رابطه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و رفتار و عملکرد معاملاتی سرمایه گذاران. قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری، ۳(۱)، ۳۰-۱.

فرج زاده دهکردی، حسن (۱۴۰۲). نوع حسابرسان و کیفیت: شواهدی از تعدیلات حسابرسی و گزارشگری مالی فرصت طلبانه. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۲(۴)، ۳۳۶-۳۱۵. فرج زاده دهکردی، حسن (۱۴۰۴). توانایی مدیریت و لحن بند تأکید بر مطلب خاص گزارش حسابرسان: رویکرد پردازش زبان طبیعی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۳۲(۲)، ۳۷۱-۳۴۳. فرج زاده دهکردی، حسن و مافی، میلاد (۱۴۰۲). گستره تجارب حسابرسان در صنایع و اعمال تردید حرفه ای توسط حسابرسان. پژوهش های تجربی حسابداری، ۱۳(۳)، ۱۸۸-۱۶۵. کریمی، زهرا؛ یعقوب نژاد؛ احمد، صمدی لرگانی، محمود و پورعلی، محمدرضا (۱۴۰۲). تأثیر مولفه های پنج گانه شخصیت حسابرسان بر مدیریت سود. قضاوت و تصمیم گیری در حسابداری، ۲(۲)، ۱۱۴-۹۵. کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی (۱۴۰۱). استاندارد حسابرسی ۷۰۶: بندهای تأکید بر مطلب خاص و سایر بندهای توضیحی در گزارش حسابرسان مستقل، انتشارات سازمان حسابرسان، تهران، ایران.

محمودی، محمد و قمری، سمیه (۱۴۰۰). تأثیر افشای اطلاعات عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت ها بر بودجه کار حسابرسی، با در نظر گرفتن بند تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی مستقل. پژوهش‌های حسابرسی حرفه ای، ۱(۳)، ۷۴-۵۰.

نصیرزاده، فرزانه؛ موسوی گوکی، سیدعلی (۱۳۹۶). بررسی واکنش بازار نسبت به افشای اطلاعات با اهمیت. دانش حسابداری، ۸(۳)، ۸۰-۵۳.

Alharasis, E. E., Alkhwalidi, A. F., & Hussainey, K. (2024). Key audit matters and auditing quality in the era of COVID-19 pandemic: the case of Jordan. *International Journal of Law and Management*, 66(4), 417-446.

Alter, A. L., & Oppenheimer, D. M. (2009). Uniting the tribes of fluency to form a meta cognitive nation. *personality and Social Psychology Review* 13(3), 219-235.

Asay, H. S., W. B. Elliot, & K. M. Rennekamp. (2016). Disclosure readability and the sensitivity of investors valuation judgments to outside information. *The Accounting Review* 92(4):1-25.

Bédard, J. Gonthier-Besacier, N., & Schatt, A. (2015). Consequences of Expanded Audit Reports: Evidence from the Justifications of Assessments in France, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 38 (3), 23-45.

Christensen, B. E., Glover, S. M & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change nonprofessional investors decision to invest? *Auditing*, 25(2), 270-282.

Christensen, B. E., Eilifsen, A., Glover, S. M., & Messier, W. F. (2020). The effect of audit materiality disclosures on investors' decision making, *Accounting, Organizations and Society*, Elsevier, 87(c), 101-168.

Doxey, M. (2014). The effects of auditor disclosures regarding management estimates on financial statement users' perceptions and investments. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2181624> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2181624>.

Duan, M. (2025). The signaling effect of tone: The influence of key audit matters tone on bank lending decisions, *Finance Research Letters*, 76, 106928.

Eilifsen, A., Hamilton, E., & Messier, W. (2021). The importance of quantifying uncertainty: Examining the effects of quantitative sensitivity analysis and audit materiality disclosures on investors, judgments and decisions, *Accounting, Organizations and Society*, Elsevier, 90(c), 101-169.

Eric, T. R., Eric, Jesse, C. R., & Jason L. S. (2021). The effects of disclosing critical audit matters and auditor tenure on nonprofessional investors, judgments, *Journal of Accounting and Public Policy*, 40(5), Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3294340> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3294340>

Gambetta, N., Sierra, L. G., Antonia, G. B. M., & Civera, J. (2023). The Informative Value of Key Audit Matters in the Audit Report: Understanding the Impact of the Audit Firm and KAM Type. *Australian Accounting Review*. 33(2), 134-114.

Gan, H. (2019). Does CEO managerial ability matter? Evidence from corporate investment efficiency. *Review of Quantitative Finance and Accountine*. 52(4). 10851118. <https://doi.org/10.1007/s11156-018-0737-2>

Hamori, M., & Kakarika, M. (2009). External labor market strategy and career success: CEO careers in Europe and the United States. *Human Resource Management*, 48(3), 355-378.

Hoang, H., Moroney, R., Phang, S. Y., & Xiao, X. (2023). Investor reactions to key audit matters: Financial and non-financial contexts. *Accounting & Finance*, 63(3), 3325-3349.

- Hu, C., & Chi, Y. (2012). Investor Sentiment: Rational or Irrational Evidence from China. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2191281>.
- Lei, Z., Yang, M. G., Tian, S., & Zhang, A. Q. (2016). Rumors in the stock market and stock price volatility: Evidence from a behavioral experiment. *Economic Research Journal*, 9, 118-131.
- Lennox, C.S., Schmidt, J. & Thompson, A. (2025) Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 28(2), 497-532.
- Lin, J. (2024). Measuring and analyzing the information entropy value of key Audit matters (KAMs) disclosure at the system and reporting scale. *Heliyon*, e23255, 10(1), 1-14.
- Miller, D. C., & Byrnes, J. P. (2001). Adolescents' decision making in social situations: A self-regulation perspective. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(3), 237-256.
- Neiroukh, N., & Dilber, C. (2024). The impact of key audit matter characteristics on financial statement understandability and investor decision-making: An empirical study, [Decision Science Letters](https://doi.org/10.1016/j.dsc.2024.100373), 13(4), 909-920.
- Scott Asay, H., Brooke Elliot, W., & Rennekamp, M. (2016). Disclosure Readability and the Sensitivity of Investors Valuation Judgments to Outside information. *Accounting Review*, 90(1), 1-51.
- Sirois, L. P., Bédard, J., & Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32(2), 141-162.
- Smith, K.W. (2023). Tell me more: a content analysis of expanded auditor reporting in the United Kingdom. *Accounting, Organization & Society*, 108, 101456.
- Tahinakis, P., & Samarinas, M. (2016). The incremental information content of audit opinion. *Journal of Applied Accounting Research*, 17(2), 139-169.
- Tian, J. (2014). Board monitoring and endogenous information asymmetry. *Contemporary Accounting Research*, 31(1), 136-151.
- Vuković, M., & Pivac, S. (2024). The impact of behavioral factors on investment decisions and investment performance in Croatian stock market. *Managerial Finance*, 50(2), 349-366.
- Yan, S.A., Choi, H., Jung, R. & Lee, J. (2024). Asymmetric Tone in Management Discussion and Analysis and Its Impact: Evidence from the Chinese Stock Market. *Abacus*, 60, 578-606.
- You, H., & Zhang, X. (2009). Financial reporting complexity and investor under reaction to 10-K information. *Review of Accounting Studies*, 14(4), 559-586.
- Zhu, Lei, Zheng, Qianwen, Li, Yubin. (2024). Is audit materiality informative? Evidence from China, *China Journal of Accounting Research*, 17(3), <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2024.100373>.

**Investigating the effect of emphasis of matter clause in
audit report on decisions of managers and investors of
companies listed on Tehran Stock Exchange**

Mehdi Khorramabadi¹

Received: 21/ Dec /2025

Accepted: 20/ Feb /2026

Abstract

Following changes in the information needs of users of financial statements and the subsequent demand for audit reports containing clearer and more useful information, an appropriate opportunity has been provided to conduct empirical research to examine the effects and consequences of specific paragraphs of the audit report that convey specific information content. Therefore, the purpose of this study is to examine the effect of the emphasis of matter clause in the audit report on the decisions of managers and investors. The method used to test the research hypotheses is to use a multivariate regression model to analyze data from 195 companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period 2014 to 2023. The research findings indicate that emphasis on specific matters clauses have a negative and significant effect on accrual-based earnings management as a proxy for managers' decisions. Emphasis on specific matters clauses also have a positive and significant effect on abnormal stock returns as a proxy for investors' decisions and their reaction to the audit report. According to the research results, it can be stated that the disclosure of key issues in the audit report is effective on the decisions of managers and investors by conveying information content and emphasizing specific aspects. Therefore, expanding the auditor's report through emphasis of matter paragraphs increases the effectiveness and usefulness of the independent auditor's report.

Keywords: audit report, emphasis of matter paragraph, management decisions, investor decisions.

¹ Department of Accounting, Payam Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding author)
m.khorramabadi@pnu.ac.ir